

Зміст

Терміни та скорочення.....	2
Вступ.....	2
Методологія дослідження.....	3
Інформація про чинні програми регіонального рівня у напрямі соціальної підтримки і захисту населення	4
Результати огляду місцевих політик і програм у сфері соціального захисту.....	7
<i>Інформація про чинні НПА, спрямовані на соціальну підтримку і захист населення, надання додаткових гарантій та пільг.....</i>	7
<i>Підсумкова таблиця щодо проаналізованих місцевих нормативно-правових актів.....</i>	7
<i>Підсумкова таблиця щодо включення до програм і місцевих нормативно-правових актів ВПО, врахування їхніх потреб та інтересів.....</i>	8
<i>Аналіз наявних програм, проєктів програм і місцевих НПА на предмет включення до них ВПО, дотримання їхніх прав, врахування потреб та інтересів.....</i>	8
Висновки за результатами проведеного аналізу місцевих політик і програм у сфері соціального захисту.....	9
Рекомендації.....	9

Терміни та скорочення

ВПО — внутрішньо переміщені особи
НПА — нормативно-правовий акт
ОВА — обласна військова адміністрація
АТО — антитерористична операція
ООС — операція Об'єднаних сил

Вступ

Команда благодійної організації «Благодійний фонд “Стабілізуєш Суппорт Сервісез”» у межах проекту «Підтримка спроможності системи соціального захисту населення щодо реєстрації внутрішньо переміщених осіб», який реалізується за підтримки Агентства ООН у справах біженців в Україні, спільно з Радою з питань ВПО при Чернігівській обласній державній (військовій) адміністрації провели дослідження обласних політик у сфері соціального захисту населення, які реалізуються в Чернігівській області.

Затверджені програми впроваджуються на всій території Чернігівської області. З огляду на кількість ВПО, які наразі тут зареєстровані, географію їх проживання на території області та нерівномірну спроможність місцевих бюджетів самостійно фінансувати заходи, спрямовані на соціальну підтримку населення, зокрема ВПО, підтримка Чернігівської обласної ради та Чернігівської ОВА надзвичайно важлива.

Проведення даного моніторингу дало змогу оцінити сильні та слабкі сторони обласної політики щодо соціальної підтримки населення. Воно може стати основою розроблення та впровадження подальших змін при визначенні пріоритетних заходів, спрямованих на соціальну підтримку населення, з урахуванням інтересів ВПО.

Станом на 03.06.2024 на території Чернігівської області зареєстровані 68 202 ВПО, зокрема 30 660 людей працездатного віку, 1775 людей, які потребують працевлаштування, 3122 людини з інвалідністю, 14 296 пенсіонерів, 16 326 дітей. Загалом сімей з числа ВПО — 51 445, зокрема 106 багатодітних сімей.

Методологія дослідження

Мета дослідження

Оцінка наявності, доступності та впливу обласних програм та політик у сфері соціального захисту ВПО, а саме виявлення сильних сторін, слабких місць, можливостей для поліпшення якості надання соціальної підтримки ВПО на обласному рівні, подолання викликів, спричинених внутрішнім переміщенням.

Дослідження прагне надати рекомендації щодо оптимізації ресурсів, підвищення доступності та ефективності послуг, а також забезпечення справедливого, інклюзивного та з урахуванням життєвих обставин підходу до задоволення потреб ВПО. Це сприятиме їхній соціальній адаптації та інтеграції, покращенню якості їхнього життя.

Об'єкт дослідження

Обласні політики та програми у сфері соціального захисту, спрямовані на ВПО, з акцентом на аналіз механізмів урахування і дотримання їхніх прав та законних інтересів.

Предмет дослідження

- Чинні обласні цільові програми, спрямовані на соціальну підтримку і захист населення, обласні цільові програми підтримки ВПО.
- Проекти програм, планів заходів, спрямованих на соціальну підтримку населення, зокрема ВПО.
- Чинні обласні НПА (рішення, розпорядження тощо), спрямовані на соціальну підтримку і захист населення, надання додаткових гарантій та пільг.
- Чинні обласні НПА (рішення, розпорядження тощо), спрямовані на соціальний захист, адаптацію та інтеграцію ВПО, надання додаткових гарантій та пільг.
- Звіти з виконання обласних програм/заходів, спрямованих на соціальну підтримку населення та ВПО.
- Інші обласні акти та документи (та їх проекти), що прямо чи опосередковано спрямовані на захист прав та інтересів, підтримку ВПО.

Завдання дослідження

- Проаналізувати обласні цільові програми, спрямовані на соціальну підтримку та захист населення, зокрема щодо включення до них ВПО та врахування їхніх потреб.
- Проаналізувати обласні цільові програми (проекти програм, заходів) підтримки ВПО, зокрема щодо дотримання їхніх прав і законних інтересів.
- Визначити, чи забезпечується виконання заходів обласних цільових програм, спрямованих на підтримку ВПО, відповідними фінансовими та організаційними ресурсами.
- Проаналізувати обласні НПА, спрямовані на соціальний захист населення, надання додаткових соціальних гарантій та пільг, зокрема щодо включення до них ВПО та врахування їхніх потреб.
- Проаналізувати обласні НПА, спрямовані на соціальний захист, адаптацію та інтеграцію ВПО, зокрема щодо дотримання їхніх прав і законних інтересів.
- Виявити у цільових програмах та НПА недоліки у дотриманні прав ВПО, врахуванні їхніх потреб і законних інтересів.
- Визначити потреби у внесенні змін до цільових програм та НПА з метою включення до них ВПО, врахування їхніх потреб і законних інтересів.
- Напрацювати відповідні рекомендації для органів виконавчої влади та місцевого самоврядування щодо внесення змін і доповнень до чинних місцевих програм та НПА, розроблення нових для подальшого використання Радою з питань ВПО під час проведення адвокаційних кампаній.

Інформація про чинні програми регіонального рівня у напрямі соціальної підтримки і захисту населення

Комплексна обласна програма підтримки сім'ї, забезпечення гендерної рівності та протидії торгівлі людьми на період до 2025 року (затверджена Рішенням Чернігівської обласної ради від 26.01.2021 № 23-2/VIII).

Мета Програми: створення правових і соціальних умов для належного розвитку сім'ї, запобігання та протидії домашньому насильству, торгівлі людьми, створення умов впровадження гендерних підходів в усі сфери життєдіяльності суспільства.

Головна мета конкретизується за блоками:

- Підтримка сім'ї: забезпечення системної та комплексної політики у сфері підтримки сім'ї, спрямованої на створення умов для зміцнення інституту сім'ї та виконання нею своїх соціально-демографічних функцій.
- Запобігання та протидія домашньому насильству: вдосконалення механізму запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі в умовах децентралізації, підвищення ефективної взаємодії органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, громадськості, спрямованих на мінімізацію таких явищ.
- Протидія торгівлі людьми: впровадження ефективного механізму взаємодії у сфері протидії торгівлі людьми, захист прав людей, які постраждали від торгівлі людьми, надання їм допомоги.
- Гендерна рівність: вдосконалення механізму забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства, впровадження європейських стандартів рівності.

У межах Програми заплановане впровадження заходів для поліпшення соціально-побутових умов багатодітних сімей. До лютого 2022 року постійно здійснювався моніторинг потреб та умов проживання багатодітних сімей для визначення тих, які потребують допомоги у поліпшенні соціально-побутових проблем першочергово. Та у зв'язку з повномасштабним вторгненням Російської Федерації на територію України надання допомоги з обласного бюджету вищезазначеним сім'ям (предмети побуту, побутова техніка, дитячі меблі) призупинене.

Обласна програма «Соціальне партнерство» на 2024–2025 роки (затверджена Розпорядженням начальника Чернігівської ОВА від 01.12.2023 № 798).

Мета Програми: забезпеченні взаємодії між органами влади та громадськими організаціями, діяльність яких має соціальну спрямованість, для вирішення актуальних соціальних питань, підвищення рівня соціального захисту окремих категорій населення, підтримки громадських ініціатив, сприяння розвитку громадянського суспільства, участі громадськості в організації та проведенні загальнообласних соціальних заходів, заходів до державних свят та визначних дат із залученням коштів обласного бюджету.

Обласна програма «Молодь Чернігівщини» на 2021–2025 роки (затверджена Рішенням Чернігівської обласної ради від 26.01.2021 № 24-2/VIII).

Мета Програми: створення можливостей для самореалізації та розвитку потенціалу молоді шляхом розвитку мережі молодіжних центрів, підвищення спроможності інститутів громадянського суспільства у молодіжній сфері, які діють на принципах демократичного врядування, застосування наявних та нових інструментів для активної участі та інтеграції молоді у суспільне життя і подальший розвиток українського суспільства.

Завдання Програми:

- Підвищення рівня ефективності реалізації державної молодіжної політики в області.
- Запровадження ефективних механізмів партнерства та взаємодії між органами влади, молодіжними і дитячими громадськими організаціями, молодіжними представницькими та консультативно-дорадчими органами.
- Сприяння ініціативі та активності молоді в усіх сферах життєдіяльності суспільства, розширення участі молоді у формуванні та реалізації державної молодіжної політики в області.
- Сприяння реалізації творчого потенціалу молоді.
- Надання інформаційно-методичної, організаційної та фінансової підтримки громадським молодіжним і дитячим організаціям для реалізації їхніх програм, спрямованих на розв'язання соціальних проблем молоді.
- Створення умов для розвитку економічної активності молоді, виховання патріотизму, духовності, моральності, формування здорового способу життя, профілактика негативних явищ у молодіжному середовищі, підвищення рівня правової культури та зниження рівня злочинності серед молоді.
- Розвиток неформальної освіти, формування у молоді розуміння потреби у навчанні протягом життя, розвиток молодої людини як цілісної особистості.
- Вдосконалення системи надання соціальних послуг молодим людям і сім'ям, які опинились у складних життєвих ситуаціях.

Результати огляду місцевих політик і програм у сфері соціального захисту

Інформація про чинні НПА, спрямовані на соціальну підтримку і захист населення, надання додаткових гарантій та пільг

Розпорядження начальника Чернігівської ОВА «Про створення Ради з питань внутрішньо переміщених осіб при обласній військовій адміністрації» (від 25.08.2023 № 583).

Регулює порядок утворення та функціонування Ради з питань внутрішньо переміщених осіб при Чернігівській обласній військовій адміністрації.

У жовтні 2023 року зі складом Ради з питань ВПО при Чернігівській ОВА за підтримки благодійної організації «Благодійний фонд “Стабілізуєш Суппорт Сервісез”» проведено стратегічну сесію, за результатами якої затверджено стратегічний та операційний плани роботи Ради на найближчі роки. Наразі Рада з питань ВПО проводить активну роботу з виконання даних планів.

Розпорядження начальника Чернігівської ОВА «Про затвердження переліку місць тимчасового проживання Чернігівської області» (від 10.11.2023 № 734).

Підсумкова таблиця щодо проаналізованих місцевих нормативно-правових актів

Область / населений пункт, громада	Всього НПА (зокрема. проєктів НПА)		З них за тематикою				
	Регіональні, місцеві програми	Місцеві НПА щодо надання додаткових пільг, соціальних	Програми щодо підтримки населення	Програми щодо підтримки ВПО	НПА, спрямовані на додаткову підтримку	НПА, спрямовані на додаткову підтримку	Проєкти НПА щодо підтримки ВПО

		<i>гарантій тощо</i>			<i>населення</i>	<i>мку ВПО</i>	
Чернігівська обл.	12	0	9	2	0	1	0

Підсумкова таблиця щодо включення до програм і місцевих нормативно-правових актів ВПО, врахування їхніх потреб та інтересів

<i>Область / населений пункт, громада</i>	<i>Програми та НПА щодо підтримки населення</i>			<i>Програми (зокрема проекти) та НПА щодо підтримки ВПО</i>	
	<i>Всього</i>	<i>З них містять заходи та положення щодо підтримки ВПО</i>	<i>З них потребують внесення змін або доповнень</i>	<i>Всього</i>	<i>З них потребують внесення змін або доповнень</i>
Чернігівська обл.	9	2	3	1	1

Аналіз наявних програм, проєктів програм і місцевих НПА на предмет включення до них ВПО, дотримання їхніх прав, врахування потреб та інтересів

Підсумовуючи аналіз місцевих політик та програм, слід зазначити, що Чернігівська ОВА приділяє увагу дотриманню прав, врахуванню потреб і законних інтересів ВПО. Чинні програми соціального спрямування охоплюють основні потреби ВПО, які живуть на території, що належить до зони відповідальності Чернігівської ОВА.

Основною програмою, в межах якої здійснюється надання соціальної підтримки ВПО, є Обласна програма підтримки внутрішньо переміщених осіб у

Чернігівській області на 2023–2024 роки. Проте дана програма потребує змін і доповнень, особливо в частині фінансування заходів, зокрема із залученням міжнародної благодійної допомоги, а також коштів з інших джерел, які не заборонені законодавством.

Наразі відсутня цільова програма соціальної підтримки населення Чернігівської області.

Висновки за результатами проведеного аналізу місцевих політик і програм у сфері соціального захисту

У межах моніторингу було проаналізовано дев'ять обласних програм та один НПА щодо надання додаткових пільг, соціальних гарантій тощо. За результатами моніторингу можна дійти висновку про широкий перелік заходів, спрямованих на соціальну підтримку людей, які проживають на території Чернігівської області. Частина програм містять заходи, спрямовані і на підтримку ВПО.

Чернігівська ОВА, зокрема Департамент соціального захисту населення, за рахунок власних ресурсів, а також залучення допомоги благодійних та громадських організацій сприяє покращенню побуту ВПО, які проживають на території області.

Також варто звернути увагу на те, що в Чернігівській області реалізуються програми, орієнтовані на підтримку підприємництва та будівництва житла на селі. Ці програми наразі доступні для ВПО. Окремо варто звернути увагу на Програму підтримки індивідуального житлового будівництва та розвитку особистого селянського господарства «Власний дім» на 2021–2027 роки. Адже значна кількість ВПО проживають у селах, де житло набагато доступніше, а інтерес до придбання житла або отримання ділянки для можливого будівництва серед ВПО зростає.

Рекомендації

1. Для усунення перешкод в отриманні послуг, пільг, допомоги окремим категоріям населення, зокрема ВПО, внести запропоновані в таблиці зміни до відповідних обласних цільових програм та НПА:

- Обласна програма підтримки внутрішньо переміщених осіб у Чернігівській області на 2023–2024 роки — оновити програму з переглядом можливості фінансування окремих напрямів за рахунок міжнародної благодійної допомоги, діяльності та заходів благодійних та громадських організацій, міжнародних представництв, які здійснюють свою діяльність та надають послуги для ВПО на території Чернігівської області.
  - Програма соціальної підтримки Захисників і Захисниць України, членів їх сімей та осіб, які постраждали від військової агресії Російської Федерації на території Чернігівської області, на 2024–2026 роки - прийняти порядок надання натуральної та/або грошової допомоги людям, які постраждали від військової агресії Російської Федерації на території Чернігівської області, який передбачатиме порядок звернення, пакет документів та критерії використання коштів обласного бюджету, спрямованих на даний напрям.
  - Порядок відшкодування витрат з поховання померлих (загиблих) учасників бойових дій, постраждалих учасників Революції Гідності та осіб з інвалідністю внаслідок війни (пропоновані зміни наведено у таблиці).
  - Обласна програма матеріальної підтримки окремих категорій громадян для здобуття вищої освіти на 2022/2023 навчальний рік в університетах, що розташовані на території Чернігівської області (пропоновані зміни наведено у таблиці).
2. Долучати до розроблення і погодження проєктів програм та інших НПА, важливих для дотримання прав ВПО, представників з числа членів Ради з питань ВПО при Чернігівській ОВА.

Чинна редакція заходу програми / положення НПА	Запропонована редакція заходу програми / положення НПА	Результат запропонованих змін та/або доповнень
<i>Програма соціальної підтримки Захисників і Захисниць України, членів їх сімей та осіб, як постраждали від військової агресії Російської Федерації на території Чернігівської області, на 2024–2026 роки (затверджена Розпорядженням начальника Чернігівської ОВА від 08.12.2023 № 807)</i>		
Напрямок 12	Напрямок 12	Напрямок 12

<p>Забезпечення кризового реагування для надання підтримки особам, які постраждали від військової агресії Російської Федерації на території Чернігівської області.</p>	<p>Забезпечення кризового реагування для надання підтримки особам, які постраждали від військової агресії Російської Федерації на території Чернігівської області, <i>зокрема людям з-поміж ВПО, які зареєстровані в Єдиній інформаційній базі даних про внутрішньо переміщених осіб на території Чернігівської області.</i></p>	<p>Забезпечення кризового реагування для надання підтримки особам, які постраждали від військової агресії Російської Федерації на території Чернігівської області, <i>зокрема людям з-поміж ВПО, які зареєстровані в Єдиній інформаційній базі даних про внутрішньо переміщених осіб на території Чернігівської області.</i></p>
<p><i>Порядок відшкодування витрат з поховання померлих (загиблих) учасників бойових дій, постраждалих учасників Революції Гідності та осіб з інвалідністю внаслідок війни (затверджений Рішенням Чернігівської обласної ради від 03.08.2021 № 8-5/VIII)</i></p>		

<p>1. Цей Порядок визначає механізм здійснення видатків обласного бюджету для відшкодування витрат з поховання померлих (загиблих) учасників бойових дій, постраждалих учасників Революції Гідності та осіб з інвалідністю внаслідок війни, які були зареєстровані або проживали на час смерті в Чернігівській області.</p>	<p>1. Цей Порядок визначає механізм здійснення видатків обласного бюджету для відшкодування витрат з поховання померлих (загиблих) учасниць та учасників бойових дій, постраждалих учасниць та учасників Революції Гідності та людей з інвалідністю внаслідок війни, які були зареєстровані або проживали на час смерті в Чернігівській області, зокрема люди з-поміж ВПО, які були зареєстровані в Єдиній інформаційній базі даних про внутрішньо переміщених осіб на території Чернігівської області.</p>	<p>1. Цей Порядок визначає механізм здійснення видатків обласного бюджету для відшкодування витрат з поховання померлих (загиблих) учасниць та учасників бойових дій, постраждалих учасниць та учасників Революції Гідності та людей з інвалідністю внаслідок війни, які були зареєстровані або проживали на час смерті в Чернігівській області, зокрема люди з-поміж ВПО, які були зареєстровані в Єдиній інформаційній базі даних про внутрішньо переміщених осіб на території Чернігівської області.</p>
---	---	---

Додаток 5 до Обласної програми матеріальної підтримки окремих категорій громадян для здобуття вищої освіти на 2022/2023 навчальний рік в університетах, що розташовані на території Чернігівської області (затверджена Розпорядженням начальника Чернігівської ОВА від 16.08.2022 № 308)

<p>Перелік категорій осіб, яким надається матеріальна підтримка в рамках Обласної програми матеріальної підтримки окремих категорій громадян для здобуття вищої освіти на 2022/2023 навчальний рік в університетах, що розташовані на території Чернігівської області</p> <p>1) Здобувачі освіти, які перемістилися з тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя, території територіальних громад, що розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій або які перебувають в тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні), а також здобувачі, які на час вступу до закладу вищої освіти були зареєстровані на території Чернігівської області.</p>	<p>Перелік категорій осіб, яким надається матеріальна підтримка в рамках Обласної програми матеріальної підтримки окремих категорій громадян для здобуття вищої освіти на 2022/2023 навчальний рік в університетах, що розташовані на території Чернігівської області</p> <p>1) Здобувачі освіти, які перемістилися з тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя, території територіальних громад, що розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій або які перебувають в тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні), зокрема люди з-поміж ВПО, які зареєстровані в Єдиній інформаційній базі даних про внутрішньо переміщених осіб на території Чернігівської області, а також здобувачі, які на час вступу до закладу вищої освіти були зареєстровані на території Чернігівської області.</p>	<p>Перелік категорій осіб, яким надається матеріальна підтримка в рамках Обласної програми матеріальної підтримки окремих категорій громадян для здобуття вищої освіти на 2022/2023 навчальний рік в університетах, що розташовані на території Чернігівської області</p> <p>1) Здобувачі освіти, які перемістилися з тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя, території територіальних громад, що розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій або які перебувають в тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні), зокрема люди з-поміж ВПО, які зареєстровані в Єдиній інформаційній базі даних про внутрішньо переміщених осіб на території Чернігівської області, а також здобувачі, які на час вступу до закладу вищої освіти були зареєстровані на території Чернігівської області.</p>
---	--	--

Дослідження провела Благодійна організація «Благодійний фонд “Стабілізуєшен Суппорт Сервісез”» у лютому – червні 2024 року за фінансування Агентства ООН у справах біженців в Україні (УВКБ ООН).

Зміст цієї публікації є виключно відповідальністю БО «БФ “ССС”» та не може використовуватися, щоб відобразити думку Агентства.

Підпишіться на наш фонд у соціальних мережах, щоби слідкувати за дослідженнями системи соціального захисту населення, отримувати новини щодо допомоги постраждалим людям в Україні та дізнаватися про актуальні зміни законодавства.

НАШ САЙТ:
<https://sss-ua.org>

ЕЛЕКТРОННА ПОШТА:
info@radnyk.org

FACEBOOK:
[@stabilizationsupportservices](https://www.facebook.com/stabilizationsupportservices)

INSTAGRAM:
[@stabilizationsupportservices](https://www.instagram.com/stabilizationsupportservices)

TELEGRAM:
[@SSS_Ukraine](https://www.telegram.com/@SSS_Ukraine)

TWITTER:
[@SSS_Ukraine](https://www.twitter.com/@SSS_Ukraine)